

školní četba

Jan Neruda

POVÍDKY MALOSTRANSKÉ

**PODPOŘTE NAKLADATELE
PŘÍMÝMI NÁKUPY
NA JEHO ESHOPU**

**knihy, CD, DVD
a digitální produkci
najdete na**

<http://www.eshop.carpe.cz>

**POMŮŽETE VYDÁNÍ
DALŠÍCH TITULŮ**

Děkujeme a vážíme si vaší přízně!

Jan Neruda

Povídky malostranské

CARPE DIEM
2020

Jan Neruda

Povídky malostranské

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu nebo v aplikaci. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření, je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani její část nesmí být publikována, uchovávána v rešeršním systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez předchozího souhlasu nakladatelství.

No part of this may be reproduced in any form or by any electronic or mechanical means including information storage and retrieval systems, without permission in writing from the author. The only exception is by a reviewer, who may quote short excerpts in a review.

© *Carpe diem*, 2020

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-7487-297-6 (pdf)

ISBN 978-80-7487-298-3 (epub)

ISBN 978-80-7487-299-0 (mobi)

TÝDEN V TICHÉM DOMĚ (1867)

I

V košili

Cítíme, že jsme v místnosti zcela uzavřené. Čirá, hluboká kolem nás tma, ani nejmenší skulinou nevniká odnikud šero; všude jen tma taková, v níž domníváme-li se přec na okamžik míti něco světlého před očima, je to pouze rudý kruh vlastní naší myšlenky.

Napnutí smyslové pozorují i nejdrobnější známky života. Čich náš zvěstuje nám, že místnost naplněna je mastným jakýms vzduchem, sprostou směsicí výparů. Je nám hned, jako bychom hlavně cítili smrkové nebo jedlové dříví, hned zas jakoby lůj a sádlo, a zas jakoby suché švestky, kmín, ba i kořalku, česnek atd. Sluchu se dotýká tykot hodin. Musí to být staré nástěnní hodiny s dlouhým kyvadlem, na jehož konci tenký plechový a zajisté že trochu zkřivený kruh; někdyť se kyvadlo v jednozvučné své povídačce zakoktne a kruh se lehýnce otřese. I to zakoktnutí opakuje se v pravidelných rozměrech a stává se jednozvučným.

Mezitím slyšíme dýchání spících. Musí jich tu býti více. Dýchání se všelijak proplítá, zcela se neshodne ani jednou, někdy jako by jedno usínalo, kdežto druhé se sesiluje, jedno jako by se s kývadlem hodin zakoktávalo, kdežto druhé sobě přispíjuje, a v to zas zahučí odjinud náhlé oddechnutí silnější, jako by to odstavec nové kapitoly spací.

Také hodiny si nyní pojednou zhluboka oddychly a zahrkly. Zdá se, že po hrčivé té uvozovce kyvadlo šepotněji se pohybuje. Jeden ze spáčů se pohnul a zašustnul pokrývkou; dřevěné jeho lože prasklo.

V hodinách hrklo to znovu, jedna – druhá zazní to rychle po sobě zvučným hlasem kovovým, jedna – druhá hned nato zakuká to hlasem temným. Spáček se znovu pohne. Je slyšet, že se na loži vzpřimuje, že odhrnuje pokrývku. Teď zavadil nohou o pelest – teď zašramotil těžkou trepkou – patrně již, že obut v obě trepy. Pohne sebou a učiní několik opatrných kroků. Již zase stojí; ruka jeho hmatá po dřevěné ploše, pod rukou mu něco zaharaší, jistě že to sirky.

Několikrát sirka škrtne, několikrát zasvitne fosforový dým, zase škrtnutí, dřívko prasklo, člověk zabručí. Nové škrtání, konečně zavíří plamínek a rozlije se přes postavu košilatou. Plamínek se opět zamrkal, ale kostnatá stará ruka přiložila jej již ku sklenici vodou a olejem naplněné, na jejímž povrchu plave černý knůtek v korku. Na knůtku to zasvitlo jako malá hvězdička. Sirka odletěla na zem, hvězdička se znenáhla zvětšuje. Nad ní stojí košilatá postava, stará ženská, zívající a mnouc sobě prospalé oči.

Postava stojí u stolku, přiléhajícího k jakés tmavě natřené dřevěné stěně, jež celou místnost dělí na dvě části. Až za stěnu síla lampičky nestačí, vidíme jen jednu část místnosti – Čich náš ale nemýlil se, jsme v skladišti hokynářském. Patrně, že tu jediné místnosti užito za byt i krám. Krám ten jest po hokynářsku zásoben dosti bohatě, pytlů rozestaveno hojně se zbožím prostým, nad pytli pnou se plné košíky a ošatky, se stěn visí pletence a chumáče.

Žena se zachvěla nočním chladem, vzala lampičku se stolu a postavila ji na pudl, na němž plno krajáčů s čerstvým i přepouštěným máslem a nad nímž houpají se váhy a pletence česneku i cibule. Usedla za pudl, schoulila nohy až k bradě a vyndala ze šuplete škatuli naplněnou nitěmi, nůžkami i jiným haraburdím. Vyndala nitě i ostatky a dostala se konečně na dno škatule, kde byly papíry a knihy. Papírů ciframi vesměs pokrytých sobě nevšímala, vzala jednu z knih a rozevřela. Byl to snář, tak zvaný „velký“. Zabrala

se upřímně v obracení listů, pak čtla, pozivovala si a zase čtla.

Za stěnou slyšet již jen jedno odměřené dýchání spáčovo; druhý spáček, probuzen buď šramotem neb kmitem světla, pohybnul se na svém loži.

„Copak je to?“ zabručel náhle odtamtud starý, sípavý hlas mužský.

Žena neodpovídala.

„Stará – je ti něco?“

„I jen lež,“ odpovídala žena, „nic mi není, zima mi je!“ a zívla.

„Co tam tedy kutíš?“

„Zdálo se mně o nebožtíku mém otcí, do rána bych to zapomněla. Byl to krásný sen, jaktěživo se mně nic takového nezdálo. To je ale zima, a v červnu!“ Čtla dál a vrtěla hlavou. Chvilku bylo ticho.

„Kolikpak je to hodin?“ zaznělo pak zase za stěnou.

„Dvě pryč.“

Dýchání třetího spáče stávalo se nepravidelné, hlasitý hovor spáče budil.

„Tak tedy dělej, ať se vyspíme! Ty nemyslíš než na lutrii!“

„To je pravda, tady člověk nemá ani chvilku pokoje. Spi si a nech mne.“

Dýchání za stěnou zakončilo se mocným oddechnutím; také na třetím loži spáček se již probudil. Stařec bručel dál: „Fláma syn mně přijde domů teprv k půlnoci a po půlnoci zas mne budí lutrie, achich to je život!“

„Ty nemůžeš dát pokoje, vid' že ne? Ano, dří se, ženo, dostaneš za to. Když i vlastní muž pořád bručí – kdybys dovedl synovi poroučet, to by bylo dobré. Co já udřená žena dělám, je už věru poslední!“

„Poruč mu, máš ho tu taky, poruč flámovi!“

„Copak mně už zase chcete, tatínku?“ tázal se mladý hlas mužský.

„Mlč, ani mi nemukej, tys ten pravý!“

„Ale já přec nemohu pochopit –“
 „On *nemohe*,“ posmíval se stařec, „to je darebák!“
 „Ale –“
 „Mlčíš?!“
 „On ti bude ještě odmlouvat, máme to hodného syna, to jsme si vychovali potěšení!“ mínila zas žena a zívla znovu.
 „Syna? To není syn, to je zloděj našeho zdraví!“
 „Když ale spím, jakpak kradu?“
 „I ty lumpe, ty!“
 „To je kvítko!“
 „Darebák je!“
 „Darebák!“
 Syn začal na loži zlehka hvízdát „Ó Matyldo!“
 „Koukej se na něho, on se nám naposled ještě posmívá!“
 „Však on ho nemine trest boží,“ pravila žena, písíc křídou na dřevěnou stěnu čísla 16, 23 a 8. „My se toho ještě dočkáme, ale přála bych si, abych pak už nebyla živa.“ Složila škatuli, sfoukla světlo a hrabala se zas k svému loži. „Ten bude pykat, ale bude už pozdě. Budeš-li pak mlčet?“
 Syn umlknul.
 „Špendlíčkem bys nás pak kopal, ale nevykopeš, špendlíčkem ti povídám, špendlíčkem!“
 „Prosím tě, ženo, nech ty špendlíky být a usni, já bych spal!“
 „Nu já to musím odnést, to se rozumí. Bože, bože, ty mne navštěvuješ!“
 „Já se ještě zblázním s vámi!“
 „To jsou lidé, to jsou lidé!“
 „V noci jsou všichni lidé zlí,“ podotýkal mladík.
 „Co to tam povídá?“
 „Kdopak to ví, on má vždycky něco, ten bohaprázdny!“
 „Sval tam na něho tu armaru, nebo ho vyžeňme, hned ho vyžeňme!“
 „Prosím tě, dej ty už taky pokoj! Mám já peklo!“
 Stařec zabručel, stařena zabručela v odpověď, mladík mlčel.

Chvilkami ještě nějaké zabručení, odplivnutí, konečně bylo vždy tišeji a tišeji; stařena usnula, stařec ještě jednou sebou zavrtěl, pak usnul také. Tichým bzukem jako medák začal mladík ještě jednou „Ó Matyldo!“ Nedobzučel, usnul též. Mastným vzduchem cvakalo a zakoktávalo se kyvadlo jako dřív. A mimo ně slyšet jen to oddychování tří spících osob. Proplítalo se všelijak, neshodlo se ale ani jednou.

II

Dům se z větší části probudil

Rané slunce červnové bylo již hezky dlouho osvětlovalo dvůr domu, než lidé se probouzeli. Vzдор šramotu těžkých vozů, zalehajícího sem průjezdem a přes střechu z ulice, duněly první kroky přece silně jakoby v klenbě. Jednotlivě, jako by jedna čekala, až druhá zajde, vycházely ženštiny z rozličných bytů, buď prostovlasy a posud neučesány, buď se šátkem hluboko do čela vtaženým, takže chránil ospalé oči před sluncem. Nebylo jich mnoho, všechny vypadaly ale jako nedbalé služby; šat jejich nebyl ani řádně obvázan, sešlapaný střevec táhl se jim za nohou, v rukou nesly hrnky buď prázdné buď již mlékem naplněné.

Znenáhla stalo se přece živěji. Bílé opony mizely s oken, लेकर okno se odevřelo, objevila se v něm postava, rozhlídla se po nebi a vrchu Petřínu i mluvila pak něco dovnitř k ostatním spolubydlícím o pěkném ránu. Na schodech a pavlačích se setkávali a přáli sobě „dobrého jitra“.

V prvním patře přední, do ulice vedoucí části domu objevil se v krajním oknu vysoký muž s rudou, trudovitou tvář a rozcuchaným šedým vlasem. Opřel se těžce o zídku okenní

a vyhnul se ven, tak daleko, že košile na prsou rozevřená zcela obnažila mohutná jeho, vzdor červnu ještě také ve flanel se halící prsa. Podíval se na vedlejší, posud zastřené okno. Zase se uhnul zpět a pravil dovnitř: „Ještě není sedm.“ Vtom však prasklo vedlejší to okno a odevřelo se dokořán. Objevil se v něm jiný muž vysoké taktéž postavy, avšak mladší. Byl vlasů černých, pečlivě přičesaných v slušnou a pevnou formu, jaká hlásala, že je každodenně a na vlások asi tatáž. Obličej jeho byl kulatý, hladce oholený, jak se ale zdálo, bez zvláštního výrazu. Tělo se krylo v elegantní šedivý župan, ruce držely hedbávný žlutý šátek a vytíraly jím skla zlatých okulárů. Ještě jednou dýchl na skla, ještě jednou setřel s nich mlhu, nyní nasadil brejle a obrátil se zcela k nám. Tvář jeho, dříve neurčitá, nabyla pod skly náhle pevnějšího rázu, jakž se vždy u krátkozrakých stává. Byla to tvář dobrácká, oko pohlíželo nyní přívětivě i dosti vesele; přec však lze z každého rysu čísti, že ta tvář již hezky dlouho přes čtyřicet let na svět se dívá. A když se podíváme na ni tak jen trochu znaleckým okem, jsme skoro jisti, že to tvář staromládenecká. Tvář kněze a tvář starého mládence poznáš i v přístroji.

Starý mládenec položil se do okna, sněhobílým, pěkně vyšiváným polštářem opatřeného. Podíval se do modré oblohy, pohledl na lesknoucí se zelený Petřín a úsměvné jitro zazrcadlilo se i na tváři jeho. „To je krása – musím časněji vstávat,“ šeptal. Hned nato sklouzl zrak jeho do druhého patra zadní části domu. Míhl se tam za zavřeným, čistým a průhledným oknem ženský šat. Úsměv starého mládence stal se zřejmější: „Nu to se rozumí, Pepička – Josefinka už v kuchyni,“ šeptal zase. Přitom pohnul trochu rukou, z velkého, prst pravé jeho ruky zdobícího brilantu vyšlehl proud skvělé záře, což svábilo zrak starého mládence na vlastní zas osobu. Stočil trochu prsten, tak aby brilant trůnil zrovna nad prostředkem kloubu, povytáhl pěkné manžety a s patrným zalíbením díval

se pak na své tučné, bělostí se skvoucí ruce. „To nic neškodí, opálí-li se trochu, to je zdravé,“ i zašeptav to, pozdvihl pravici k nosu, jako by chtěl čichem přesvědčit se o rostoucí její zdravotě.

Dvěře v druhém, protějším patře na pavlač vedoucí zavrzly a vyšlo z nich pěkné, as osmnáctileté děvče. Vtělené ráno! Vyrůst dívky té byl půvabný, štíhlý. Tmavý, kadeřavý a přehustý vlas vlnil se jí s čela až k šíji, poután prostou aksamitovou stužkou. Obličej její byl oblý, oko jasně modré, upřímné, tvář růžová a pleti hebounké, rtíky malé, až tmavorudé, celá ta tvářnost činila dojem nanejvýš příjemný, aniž by vylučovala tajné vědomí, že není vesměs rysů akademicky pravidelných. Jenže kde hned tu malou nepravidelnost při tom příjemném celistvém dojmu najít! V tom maličkém, rozkošném oušku jistě nevězela, vždyť právě to ouško bylo k líbání vzdor tomu, že v něm vězely jen zcela chudé a malé náušnice stříbrné. A mimo ty náušnice žádné ozdoby víc. Kolem bělostného krku vinula se arci tenká černá šňůrka, ale skvost, ježž snad nesla, skrýval se dnes v pučících nadrech. šat měla dívka až ke krku upjatý, světlý a jen tence pruhovaný. I ta jednoduchost barvy a střihu byla vábná.

Děvče neslo v ruce hnědý, plechovou pokryčkou opatřený hrneček.

„Dobré jitro, Josefinko!“ zaznělo zvučným hlasem tenorovým.

„Dobré jitro, pane doktore!“ odpovídala Josefinka a pohledla s přívětivým úsměvem do protějšiho okna.

„Kampak s tou snídaní?“

„Dolů k slečně Žanýnce. Je nemocna a nesu jí trochu hovězí polívky. Schovala jsem ji od včerejška.“

„Žanýnka je nemocna? Jakýpak div, vždyť to musí u ní vypadat jako v žaláři! Po celý rok neodevře ani okna a k tomu má tam u sebe ještě toho ošklivého psa; dnes zase celou noc štěkal a vyl. Musíme rasa navést!“

„I toto,“ horšila se Josefinka, „slečna by se zbláznila!“

„A co jí vlastně je?“

„Stáří,“ odpovídala Josefinka smutně a ubírala se k točitým schodům.

„Dobračka, ta Pepička – Josefinka!“ mružel pan doktor a zrak jeho utkvěl na východu schodů v patře prvním, a když děvče i tu zašlo, očekával ji zrak jeho již dole u východu na dvůr. Josefinka přešla dvorem i přistoupila k přízemním dveřím. Vzala za kliku, dvěře byly zavřeny. Rachotila klikou, klepala na dvěře, uvnitř se nikdo nepohnul. „Zaklepejte na okno!“ radil doktor z okna svého.

„To nebude nic platno, bouchat se musí, ne klepat, a bouchat Pepička neumí. Počkejte, já zabouchám!“ zaznělo se schůdků z průjezdu do dvora vedoucích a dvěma skoky octnul se mladík as dvacítiletý přes schody dole a již stál vedle Josefinky. Byl oděn v lehký, šedý šat letní, neměl ale na hlavě ani klobouku ani čehož jiného. Vlasy jeho byly samý černý prstenec, tvář jeho byla ostrá, oko živé.

„Tedy mně pomozte, pane Bavore!“ prosila Josefinka.

„Dřív se podíváme pod pokryčku,“ škádlil mladík a vztahoval ruku k Josefince.

„No – no – no,“ bručel nahoře pan doktor, zamlčel se ale zas, když viděl, že se děvče mladíkovi obratně vyhnulo.

„Já si zaklepu sama!“

Mladík ale stál již u okna a bubnoval na ně prstem. Uvnitř se ozval pronikavý štěkot psa, pak zas vše utichlo. Čekali chvíli. Když ale žádná další známka života se nejevila, popošel mladík k druhému oknu a začal do rámce vši silou mlátit. Pes se opět ozval, štěkal zuřivě a dlouho, pak zakončil pronikavým vytím.

„Slečna nás vyhubuje!“

„Eh co!“ mínil mladík a bouchal znovu; pak přiložil ucho k rámcí a naslouchal. Slyšel jen kňučivé vytí psa.

Způsobený hřmot vyrušil již celý dům. Vedle doktorova

okna vyhlížel již zase vysoký muž s tou rudou trudovitou tváří a s ním dvě hlavy ženské, jedna starší, druhá mladší. Na pavlač v protějším druhém patře vyšla Josefinčina matka, žena to vysoké postavy, a za ní připlížila se nemocná a nahrblá malá postavička starší sestry Josefinčiny. Na pavlač prvního patra vyšli tři lidé, muž napolo oblečený, s hlavou olysalou, ženská taktéž starší a jen napolo oblečená, konečně as dvacítiletá mladice v pouhé spodniče, s nedbale přehozeným šátkem a hlavou plnou papilotů. Se schůdků od průjezdu sestupovaly pak ještě dvě ženské, zcela oblečené v šat jen prostý. Menší z nich, postava živá a pohyblivá, volala sestupujíc do průjezdu zpět: „Márinko, zůstaň v šenkovně, ať nám tam nikdo nevejde!“ Ve větší, druhé, poznáváme noční vykládačku snů z předešlé své kapitoly. Snad že bílý a čistý čepeček její dobře jí sluší, snad že ve světle slunečním všichni lidé jsou i jeví se co mírnější, její celá tvářnost zkrátka zdá se nám nyní býti příjemná.

„Co je to tu, Václave!“ oslovuje mladíka.

„Mně se zdá, že nám slečna Žanýnka umřela! Zabouchám ještě jednou!“ i bubnoval se vši silou.

„Není nic platno, musíte pro zámečníka, pane Bavore, ale rychle!“ volal shora pan doktor. „Přijdu hned sám dolů!“

Mladý Bavor již zmizel ze dvoru. Se všech stran se křižovaly otázky a odpovědi, vše mluvilo, ale hlasem vždy jaksi ztemnělým.

Pan doktor byl právě, zcela k vycházce oblečen, sešel dolů, a sotva byl ustrnulé Josefince sdělil, že nemusí stále ten hrnek v ruce držet, když mladý Bavor dostavil se tu již se zámečnickým uředníkem.

Zámek byl brzy odtržen a odevřené dvěře nebránily více vstupu. Okamžik nechtělo se jaksi nikomu dovnitř. Tu se sebral Václav a vkročil mužně, za ním hned pan doktor, mezi veřeje se vetlačily ženské.

Velký pokoj byl temný, až příšerný. Okna do dvora i na Petřín vedoucí byla hustě ověšena, a nedovolovala světlu vy-

niknout nad jakés šero. Vzduch byl starý, puchem a plesnivitou naplněný. Se stropu visely mocné, černé a prachem těžké pavučiny, po holých šedivých stěnách bylo několik tmavých obrazů, ovinutých prastarými a na prst zaprášenými umělými květinami. Nářadí tu nebyl sice žádný nedostatek, avšak vše jen přestárlé, staromódní, nesoucí na sobě znak, že se dlouhá a dlouhá léta ničeho neužilo. Na nízkém, špinavě žlutou peřinou pokrytém loži bylo vidět dvě zubožených, vychrtlých rukou a suchou, lysou hlavu. Vyhaslé odevřené oči dívaly se skleně do výše. Starý, ošklivý a chundelatý černý pes přebíhal od hlavy k nohám po loži a štěkal na příchozí zoufale.

„Kuš, Azor!“ promluvil Václav dušeně, jako by v tom vzduchu oddechnout se bál.

„Myslím, že je mrtva, pes by tak nevyhl,“ podotýkal pan doktor temně.

„Ba ta už je na věčné pravdě! Bůh jí odpusť hříchy a odpusť nám všem naše viny. Oroduj za nás, svatá boží rodičko!“ koktala Bavorová a bohatá slza kanula jí po líci.

„Když je v domě zakrátko po sobě funus a veselka, bývá nevěsta šťastna,“ podotknula malá paní hospodská ztrnulé Josefince.

Tato, na smrt ubledlá, náhle se celá zapálila, pak zase zbledla; obrátila se a odešla, aniž by odpověděla.

„Musíme ale nejdřív psa odstranit, – aby nás jen nepokousal – snad má v zubech již jed z mrtvol,“ mínil pan doktor a ustoupil o dva kroky zpět.

„Bude brzy venku,“ mínil Václav a blížil se k divokému strážci mrtvol. Pes, ač tu měl samé známé tváře před sebou, rozzuřoval se vždy víc a víc. S ohlušujícím štekotem skočil k hlavě lože zpět, když se konejšící ho Václav blížil. Václav přikročil až k loži, vztáhl levou ruku k peřině a v tom okamžiku, když pes po ní skočil, chytil ho pravicí v týle a vyzdvihl ho do výše. Pes sebou vztekle házel, Václav ho ale držel pevně.

„Kam s ním?“

„Dejte mně, maminko, klíče od našeho dřevníka, vstrčím ho tam zatím do bedny,“ a odcházel s vyjícím psem.

„Tedy prý je nebohá hundsfrajle mrtva?“ zaznělo harašivým hlasem ve dveřích. V promluvivším poznáváme lysohlavého muže, jehož jsme byli na pavlači prvního patra spatřili. Lysé téměř je pokryto až do opalisování ušumělým a vyrudlým cylindrem, jehož forma svědčí o celou řadu let co do módního času zpět. Slabé světlé vlasy na skráních jsou vodorovně přičísnuty k oku. Tváře jeho jsou opatřeny koží v mocné řízy se skládající, jako bývá u lidí zeschlých z dřívější mocné tloušťky; každá tvář jako by byla vyprázdněným po cestě vakem. Postávaje hranatá, s vpadlými prsoma, s rukama jaksi bezvládně se klátícíma.

„Ano mrtva!“

„Tedy jen honem s ní do kaple, ať nemáme mrtvolu v domě, nebo ať nám nepojdou výdaje!“

„Toho se nebojte, pane domácí,“ odmlouval pan doktor, který se byl zatím probíral v škatuli na stole vedle lože stojící a papíry naplněné, „nebožka sobě zaplatí všechno sama. Patrně, že si připravila všechno na smrt a že se včera ještě v papírech svých probírala. Zde pod tou chundelatou spečenou vlásenkou našel jsem tento lístek znějící Žanýnce co členu svatohaštalského spolku dekretářského a zde knihu strahovského ‚spolku lásky‘. Dostane peníze na pohřeb, i má již také rekviem zapláceno.“

„Chudák hundsfrajle, a měla přec jen pensičku as osmdesáti zlatých ročně; můj syn jí psával čtvrtletní kvitance!“ obdivovala se paní Bavorová. Patrně, že lidičkám těm platila „hundsfrajle“ as již dávno co název pouze historický, nikoliv co nadávka.

„To dostane as padesát zlatých, pěkný přikrov a svěcené, pozlacené tabule,“ mínila paní hospodská.

„A co je v těch ostatních papírech?“ tázal se vrátivší se Václav zvědavě.

„Nic cenného. Patrně soukromé listy, několik desítek let staré,“ odpověděl zkoumající pan doktor.

„Půjčte mně je, může být zajímavé číst vzpomínky staré paní. Já si s nimi vylezu pak nad okap a přečtu si je tam. Dnes je pondělek, celý dům pere a pro zápach mydlinek a hráchu – při prádle se všude vaří hrách – nelze v celém domě vydržet jinde než na střeše. Novelistu musí všechno číst a já chci být novelistou. Času mám dost, mám z úřadu dovolenou až do čtvrtka, – je-li pravda, pane domácí?“

„Jen ať žádný z těch listů neztratíte, dejte je zas všechny hezky sem!“

„Ale kdo upraví všechno?“ tázal se pan domácí. „Měl byste se toho ujmout vy, pane doktore! Denn diese Leute kennen's nicht!“

„Jen kdyby můj syn nebyl s tebou v úřadě, já bych ti řekla ‚kennens-nicht‘!“ bručela Bavorová pro sebe.

„Nezbude as jiného!“ mínil pan doktor dobrosrdečně. „Dojdu sám do konskripce, do záduší a na faru, – ale, pane Bavoře, vy musíte hned pro fysika; až zde podepíše cedulku, přineste ji za mnou do kanceláře!“

Václav ochotně odkvapil.

„A já s paní hospodskou umyjem a upravíme mrtvolu. Prokážem jí poslední službu!“

„To jste hodný!“ chválil pan doktor. „Ale já už musím jít!“

„Půjdu s vámi.“ Páni odešli.

„Copak děláte, paní sousedko?“

„Rozjímám svět.“

„A cože se vám zdálo, paní sousedko?“ tázala se dále hospodská. „Chtěla jste vypravovat –“

„Tak ano! To byl krásný sen! – Zdálo se mně, že přišel ke mně nebožtík můj otec, dej mu pánbůh nebe, už hnije přes dvacet let, a když matka umřela před ním, neměl pokoje a chodil denně na hřbitov, až sám také umřel. Měl lehkou smrt. Ti se měli rádi jako děti! Jako bych je viděla, když oba

nad námi dětmi plakali. Bylo to v té nouzi za francouzských válek a neměli nám co dát jíst –“

„Jakpak se jmenoval pantáta?“

„Šestnáctka – byl Nepomucký. Tak tedy najednou stojí jako přede mnou – u nás v krámě. Chci říct: ‚Kdepak jste se tu vzal, pantáto?‘, on mně ale – byl celý bílý – podává plnou náruč tlustých buchet – dvacet tři, znamená to štěstí – a povídá: ‚Naverbovali mne na vojnu, musím jít!‘ Vojenské verbování má osmičku a znamená veselost. Obrátil se a šel –“

„To bude šedesát jedna, když se obrátil!“

„Věru, na to bych byla ani nevzpomněla. Tedy 61, 23 a 8.“

„A dejme na ně celých padesát krejcarů, když je to tak živý sen, jak?“

„Mohly bychom.“

„Vyhrajem víc a pak – pan Václav a moje Márinka – má se to rádo!“

III

V rodině pana domácího

Již je čas, abych určitěji naznačoval dějiště a osoby. Při těchto visím na náhodě, jak která v průběhu začínajícího právě téhodne pošine se sama v popředí; o dějišti ale mohu hned říci, že to jeden z nejtišších domů tiché Malé Strany. A dům to stavby divné, jakých arci ještě více na nejpříkřejším svahu Ostruhové ulice.* Dům má poměrně značnou hloubku, prostým průčelím svým dívá se v ulici Ostruhovou, kdežto zadní část budovy hledí do hluboké a mrtvé uličky Svatojanské. Tím svahem se stává, že zadní část vzdor svým dvěma patřům je přec nižší než jednopatrová část přední. Obě ty čás-

ti nejsou budovami spojeny, zdi sousedních domů trčí mezi nimi do výše, ale slepě, bez oken.

V přední části lze z ulice vidět vlevo krám hokynářský, vpravo hospůdku. Do prvního patra nechodí se schody z průjezdu temného, nýbrž musí se vyjít na schůdky do dvora vedoucí, odtud vpravo po krátké pavlačce k točitým schodům, těmi nahoru zas na krátkou pavlačku, z ní do malé chodby. Patro to tvoří do ulice i do dvora jediný byt, obydlený hospodářským úředníkem, žijícím na odpočinku zde se ženou a dcerou. Pan doktor, vlastně pan Josef Loukota, praktický amanuensis bez doktorátu, má u nich pokojík v podnájmu a musí skrz kuchyň do obydlí svého.

Točité schody jdou ještě o něco výš, až k půdě.

Vpravo i vlevo od schůdků dole jsou dřevníky. Dvorek je značně svislý. V přízemí zadní části domu je známé nám již obydlí nebožky slečny Žanýnky, vedle něho schody do sklepa, vedle těch zas točité schody do dvou, dlouhými pavlačemi opatřených pater a opět dál na půdu. V druhém patře bydlí Josefinka s nemocnou starší sestrou svou i s matkou, vdovou to po úředníku panském. Byt jejich, taktéž celé, ostatně dost skrovné patro zaujímající, má okna do dvora i na Petřín.

V prvním patře bydlí pan domácí se svou rodinou, již jsme byli už zběžně na pavlači spatřili. Učínme zde slušným způsobem přední návštěvu.

Kuchyní, v níž spatřujeme nyní starou Bavorovou opět, a sice u pracích necek co posluhovačku paní domácí, vkročíme do prvního pokoje. Nářadí je tu dosti jednoduché a nemoderní. Vlevo ustlané lože, pokryté pletenou přikrývkou, vpravo prádelník a vysoký šatník, zde onde několik sedadel, uprostřed kulatý, potrhaným trochu a vybledlým kobercem pokrytý stůl, v oknech po šicím stolku a sedadle i podnožce, na stěně mezi okny velké zrcadlo, na stěnách ostatních, zeleně malovaných, prázdno. Na prádelníku a zrcadelním rámcí nasadil se prach; avšak to neškodí, teprv druhý pokoj je poko-

jem parádním, proto také říká Bavorová pokoji prvnímu jen „parádní vorzimmer“. V druhém, parádním tedy pokoji je na stěnách několik iluminovaných litografií, a nářadí skládá se z piana, kanape, stolu před ním, as šesti, bílými pokrývkami opatřených, v kruhu kolem stolu nastavených sedadel a opět lože. Lože to je odestláno a povaluje se na něm holčice, družá dcerka to domácí. Třetí pokoj je ložnicí rodičů.

U jednoho okna prvního pokoje sedí paní domácí, u druhého sedí slečinka. Matka je posud jen napolo oblečena, dcera posud jen ve spodničce, ač jde již na jedenáctou.

Paní domácí je dáma velmi ostrých tahů, obličej až stlačeného a v špičatou bradu vybíhajícího. Má nasazeny brejle a šije velmi pilně na hrubém jakéms plátně. Černé, na plátnu vytištěné marky ukazují, že to prádlo vojenské. Slečna je, abychom vyjádřili se krátce, blondýnkou nejfádnejšího druhu. Její obličej činí ji matce podobnou, jenže ostrost tahů je trochu zmírněna a špičatá brada že má pro sebe alespoň jakýs ten půvab mladosti. Oči její jsou světle modry, vlasy nezdají se být hustý, jsou ale posud v papiloty svinuty. Vidíme nyní, že je přec již značně přes dvacet let.

Košík se šicím náčiním stojí na okně a bílé, tenké jakés prádlo leží na sedadle vedle slečny. Červené, na prádle ležící klubíčko dokazuje, že slečna buď prádlo znamenat začala neb alespoň začít chtěla. Na uprázdněném stolečku, při každém pohnutí se kývající, stojí miska s kalamárem, vedle něho je odevřeně album s rozloženými a popsanými pamětními lístky, před slečnou na podložených starých novinách jeden lístek bílý, a na okně je po ruce rozložený sešit, popsaný samými německými verši. Slečna chce zajisté kus poesie na ten bílý lístek vkouzlit, ale je patrné, že nemá péro ještě dost připravené; zkouší je na pokraji novin, i pomáhala mu již všelijak, jak její inkoustem počerněné rty svědčí.

Matka vyzdvihla hlavu, pohledla k dceři a zavrtěla hlavou. „To se ti té práce chce! – Slyšíš?“

„I vždyť budu!“

„Tys byla v kuchyni, Matyldo, když ráno Loukota se k nám díval? To je vždy jeho ranní modlitba!“

„Copak je mně do něho, ať se dívá!“ odpovídala Matylda hlasem ostře pronikavým.

„No věř mně, že by mně byl vždycky milejší než ten nadporučík!“

„Mně ne.“

„Je také mladší a je hodný, známe ho už léta. Musí mít hezky peněz našetřeno!“

„Ale, maminko, ty jsi fádni!“

„A tys husa!“

„Copak jsem ručník, že se pořád o mne utíráš? Nech mne přec dělat, co chci!“

„I vždyť já tě nechám, ty bys mi stála za zlobení!“ pravila matka, odložila šití a šla ven do kuchyně.

Bylo patrné, že by slečně také za to nestálo, aby se zlobila. Rovnodušně položila sešit s verši před sebe, namočila ještě jednou péro a začala na bílý lístek klást písmenku vedle písmenky. Kladla je pomalu a s patrnou obtíží. Konečně byla první řádka dovršena, po slušné časové mezeře pak řádka druhá, třetí, až po půlhodinném namáhání skvěla se již celá sloha na papíru. Zněla věrně takto:

*Roszen verwelken Mirthe bricht
Aber wahrer Freundschaft nicht;
Wahrer Freundschaft soll nicht brechen
Bis man einst von mir wird sprechen.*

„Sie ist nicht mer.“

Čtveroverší bylo napsáno švabachem, emfatický konec latinkou. Slečna Matylda dívala se na poetické dílo své velmi spokojeně, přečtla sobě verše ty dvakrát nahlas a po druhé

pronesla krásný konec hlasem tuze dojemným. Pak začala podepisovat jméno. Napsala celé „M“ a polovic „a“, vtom péro z nedostatku potravy selhalo. Slečna namočila znovu, přiložila ruku zas k podpisu a v tomtéž okamžiku byla vedle začatého „a“ velká kulatá kaňka. Energicky zdvihla slečna lístek a slízla kaňku jedním rázem.

Patrně, že jí ta kaňka nespletla a že kvůli ní nezačne psát znovu; držela lístek proti světlu a čekala, až mokrý pruh nebude více mokrý. Vtom však vkročila matka z kuchyně spěšně do pokoje.

„Baurovic jdou k nám – a ty nejsi ani ještě oblečena,“ volala již mezi dveřmi. „Vezmi honem něco na sebe!“

„Copak tu zase chtějí ty sůvy!“ mrzela se slečna a schovala lístek ještě nedopsaný do podložky. Vstala a šla k posteli, na níž ležel bílý domácí živůtek. Paní domácí mezitím rychle sebrala své hrubé šití a hodila je do druhého pokoje za dvěře. „Valinko, teď nevstávej, jde sem někdo,“ zavelela dovnitř a zavřela zas dvěře.

V kuchyni bylo již slyšet tázající se ženské hlasy. Slečna Matylda běžela na své místo a vzala červené klubko do ruky, paní domácí taktéž skočila k oknu a začala se v šicím košíčku hrabat.

Na dvěře se zaklepalo.

„Kdo to?“ tázala se paní domácí.

Dvěře se odevřely a za nimi se objevily dvě ženské, kvůli dojmu jakoby se vstupem váhající.

„Ach – paní Baurová – Matyldo, podívej se, kdo to k nám jde!“

„Ale ale, to je radost!“ zvolala dobrá slečna Matylda a tleskala radostně. „Marie, tys hodna, počkej, tak dlouho nepřicházet!“ a obejmula vřele mladší z příchozích.

„Jen na skok jsme tady, Frau von Eber,“ vysvětlovala starší.

„Jdem nahoru k panu strýčkovi kanovníkovi a Marie nedala pokoje, chtěla vidět slečnu Matyldu. Pročpak nás tak dlouho

nenavštěvujete? To je vidět, kdo o koho stojí, my přicházíme přece častěji, dnes jsme tu ale věru jen na skok. Povídala jsem Marii, že snad ani nepřijdem vhod, v pondělí, když se pere –“

„Ale toto,“ odmítala paní domácí, „copak to překáží, že se v kuchyni pere! Snad si ale přec u nás sednete?! Vida, děvčata se ani nepustí, ty se mají rády! Jen slečinku neudus, Matyldo!“

Podala dámám poblíž oken sesle. Starší z příšlých, velmi elegantně oblečených dam byla as padesátiletá, mladší byla as třicetiletá, mající ale v suché, matčině podobné tváři vzdor dvornému nyní úsměvu výraz již nevýslovné unavenosti. Jen oko mladší té dámy svědčilo o jakés pichlavé živosti a bloudilo pátravě po předmětech.

Rozmluva se zapředla a vedla se hned česky, hned zas německy, podle vzletu.

„Jen prosím, není-li tu nikde průvan,“ mínila stará dáma sedajíc. „Moje zuby trpí tuze rheumou! – Krásné nebe nás dnes vylákalo, – slečinko Matyldo, to je dnes krásné nebe venku!“

„Já je vidím, je skutečně krásné, elegantní.“

„Velmi elegantní,“ přisvědčila slečna Marie.

„Paní Ebrová snad už dnes šila?“ ptala se zas paní Baurová a zdvihla ze země ostřížek plátna. „To je přec – komisní plátno?“

„Ano to je plátno – komisní plátno,“ nutila domácí paní ze sebe v okamžitých rozpacích. „Naše posluhovačka, chudá žena, šije do komise, a když mně pere, pomohla jsem jí trochu. Mně je jí líto, co se napíchá, než si asi padesát krejcarů za týden vydělá! Ten lid se musí dřít!“

„Ano, chudáci!“

„A copak ty děláš, Matyldko! Ty vyšíváš známky do prádla? Ukaž, jaké děláš písmenky!“ zapřádala slečna Marie hovor.

„M-K? Ach, teď se pamatuju, vždyť já slyšela, že jsi nevěstou, to ti musím tedy štěstí přát!? Slyšela jsem, že je to nad-

poručík Kořínek? Sešla jsem se s ním u strýce jednou, znám ho trochu – máš ho ráda?“

Slečna Matylda se ani nezačervenala, naproti přítelkyni toho také není třeba. „Ano, odhodlala jsem se! Prosím tě, čehopak se člověk dočká! On je hodný a má mne rád, nač bych taky zakysala?“

„Nevšimla jsem si ho dobře – mně se zdá, že je blondýn – nebo by to měl snad už šedivé vlasy?“ mínila slečna Marie nevinně a zahrávala si s lístky pamětního alba.

„O, Kořínek není tak stár!“ červenala se Matylda zlehýnka. – „On měl jen – povídal mně to už – v štýrském Hradci vždyc-ky tak nezdravé byty a ležel hlavou zrovna u vlhké zdi. On není opravdu tak stár!“

„Tedy se jen tak dělá, čtverák! Těm mužským není v ničem co věřit!“

„O ten je prohnáný! Včera jsem se mu nasmála! škádlila jsem ho, že tak mnoho kouří, a ptala se, proč. On mně odpověděl, že chce mít pysky už navykly práci, až začne jednou doopravdy hubičkovat. Der ist witzig!“

Slečna Marie prozrazovala nevinným zachechtnutím, že sdílí náhled o vtipu páně Kořínkově. „Ale proč šel tedy z řadového pluku k oděvní komisi, když je ještě dost statečný?“

„Chtěli ho poslat až do Dalmácie, dal se tedy přesadit z řadové služby proto, že ho už opouštěla paměť“ –

„A nebyl by trefil pak až z tak daleka domů, chudák!“ mínila slečna Marie soucitně.

„Nějakou chybu má každý muž a Kořínek má peníze!“ rychle podotýkala slečna Matylda. „Otec jeho si jich vydělal ve francouzských válkách.“

„Ano, slyšela jsem, kupoval tenkrát zlámané nohy nebo co – ale tomu my děvčata nerozumíme!“ dodala zas slečna Marie zcela nevinně. „Vida, vida, jaký ti to napsal krásný pamětní lístek“ – a čtla polohlasitě verse lístku.

Na lístku stálo: